

ОГЛЯДИ, РЕЦЕНЗІЇ

DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.05.16>

Клименко Оксана Михайлівна,
доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу проблем розвитку
національного законодавства
Інституту законодавства Верховної Ради України
ORCID 0000-0001-6509-902X
oksana_home@ukr.net

Куян Ірина Анатоліївна,
доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору експертних робіт
відділу проблем розвитку національного законодавства
Інституту законодавства Верховної Ради України
ORCID 0000-0001-8233-2305
ikuyan@ukr.net

Данилюк Юрій Васильович,
кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
завідувач сектору законопроектних робіт
відділу проблем розвитку національного законодавства
Інституту законодавства Верховної Ради України
ORCID 0000-0002-7342-8345
danyliuk.y@ukr.net

**РЕЦЕНЗІЯ НА ПІДРУЧНИК «ПЕНСІЙНА СИСТЕМА»¹
ЗА РЕДАКЦІЄЮ ГРУШКА В. І. ТА СКУЛИШ Ю. І.**

Klymenko Oksana M.,
Doctor of Juridical Sciences, Professor,
Head of the Division of Development Problems of National Legislation
of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID 0000-0001-6509-902X
oksana_home@ukr.net

Kuian Iryna A.,
Doctor of Juridical Sciences, Senior Research Officer,
Head of the Sector of Expertise Works
of the Division of Development Problems of National Legislation
of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID 0000-0001-8233-2305
ikuyan@ukr.net

Danyliuk Yurii V.,
Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer,
Head of the Sector of Legislative Drafting Works
of the Division of Development Problems of National Legislation
of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
ORCID 0000-0002-7342-8345
danyliuk.y@ukr.net

¹ Пенсійна система : підручник / за ред. В. І. Грушка, Ю. І. Скулиш; Грушко В. І., Скулиш Ю. І., Лаптев С. М., Фатхутдінов В. Г., Француз А. Й., Румик І. І., Пилипенко О. О. 4-те вид., доп. і перероб. Київ, 2019. 512 с.

**REVIEW ON THE TEXTBOOK «PENSION SYSTEM»
EDITED BY HRUSHKO VIKTOR AND SKULYSH YULIIA**

Актуальність наукового осмислення проблематики пенсійного забезпечення обумовлюється нагальною потребою розробки дієвих механізмів реалізації пенсійної реформи. Складність, багатоаспектність та соціальна значущість процесів модернізації пенсійної системи держави є додатковими викликами на цьому шляху, що потребують уваги не лише законотворця і виконавчої влади, а й наукової спільноти.

У світлі цього рецензований підручник колективу авторів, за редакцією В. І. Грушка та Ю. І. Скулиш, є вагомим за обсягом та досягнутими результатами дослідженням сучасних систем пенсійного забезпечення і страхування. Самостійне місце у тексті книги займає також аналіз засад та особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів в Україні та окремих зарубіжних країнах. За складністю поставлених завдань та своїм практичним потенціалом підручник можна назвати не лише навчальним виданням (із такими класичними елементами, як питання для самоперевірки, словник основних понять і термінів, перелік рекомендованої літератури та значна кількість корисних не лише в навчальному процесі, але й для практичної діяльності додатків), а й універсальною працею з питань пенсійного забезпечення.

Видання характеризується комплексним підходом до розгляду питань пенсійної реформи, що знайшло безпосереднє відображення у побудові загального змісту та його структурних елементів.

У першій главі розглядаються загальні питання правової природи та значення соціального захисту й соціального страхування у світлі завдань і функцій сучасної соціальної держави, розкриваються складові елементи системи соціального захисту, прослідковується історичне становлення пенсійного страхування та інших видів соціального захисту населення (соціального та пенсійного забезпечення) у їх функціональному та еволюційному взаємозв'язку. Окремий підрозділ 1.3 присвячено характеристиці сучасного стану пенсійного забезпечення в Україні, його проблем, наслідків дії численних негативних факторів.

Засновуючись на багатосторонньому аналізі конкретних соціально-економічних

показників, що ілюструється численними актуальними таблицями та графіками, автори резюмують, що характерними рисами нинішньої пенсійної системи є низький рівень пенсій, старіння населення, збільшення кількості дострокових пенсіонерів, нестача коштів у Пенсійному фонді тощо. Аргументується необхідність запровадження низки заходів, спрямованих на детінізацію економіки країни та поліпшення фінансового стану в рамках солідарної пенсійної системи, зокрема оптимізації єдиного соціального внеску, звільнення солідарної пенсійної системи від невластивих їй виплат, розмежування джерел фінансування пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, запровадження єдиних для всіх громадян правил пенсійного забезпечення, побудованих на принципах пенсійного страхування та ін.

Друга глава присвячена характеристиці структури та особливостей систем пенсійного забезпечення, в першу чергу, – солідарної системи. Заслугує на увагу проведений авторами аналіз трьох рівнів системи пенсійного забезпечення: солідарної та накопичувальної систем загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, системи недержавного пенсійного забезпечення, що здійснювався з огляду на їхню структуру, суб'єктний склад та особливості реалізації правовідносин. Визначено сутність, порядок внесення та адміністрування єдиного соціального внеску, види пенсій та детально описано механізми управління в солідарній системі.

Третя, четверта та п'ята глави, об'єднані темами сутності накопичувальної системи пенсійного страхування та порядку створення, особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів. Базові теоретичні позиції викладаються у главі третій, де, серед іншого, визначені джерела формування накопичувальної системи пенсійного страхування, способи використання коштів цієї системи, управління пенсійними активами недержавного пенсійного фонду, його організаційна структура тощо.

Важливим питанням, що детально розглядається на сторінках підручника, є діяльність із адміністрування пенсійних фондів, для чого юридична особа повинна отримати

в Національній комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, ліцензію на провадження відповідної діяльності. Важливо, що правовою підставою надання адміністратором послуг пенсійному фонду є договір, який укладається з радою пенсійного фонду у письмовій формі та повинен містити широкий перелік істотних умов.

У главі четвертій ключовим питанням є забезпечення належної діяльності недержавних пенсійних фондів. Пропонується перелік робіт, що здійснюються в рамках діяльності з недержавного пенсійного забезпечення, серед яких: розроблення пенсійних схем та інвестиційних декларацій; укладення пенсійних контрактів; укладення договорів з компанією з управління пенсійним фондом, компанією з управління пенсійними активами, банківською установою-зберігачем, аудитором чи аудиторською фірмою, страховими організаціями; залучення пенсійних внесків і ведення персоніфікованого обліку цих внесків і пенсійних контрактів; накопичення пенсійних активів, їх розміщення та інвестування та ін. Попри договірну природу аналізованих відносин, важливе місце посідає система державного нагляду та регулювання недержавного пенсійного забезпечення, функції у сфері яких на сьогодні покладено на Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг в Україні, Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку, Антимонопольний комітет та Національний банк.

Додаткової цінності підручнику надає проведений у підрозділі 4.4 порівняльний аналіз пенсійного забезпечення та пенсійних систем у зарубіжних країнах.

У главі п'ятій увага зосереджується на дослідженні структури пенсійних схем, можливих видів та умов здійснення пенсійних виплат, порядку визначення розміру останніх та, з іншого боку, порядку, розміру та термінів сплати пенсійних внесків. Розглянуто механізми здійснення недержавного пенсійного забезпечення залежно від суб'єкта його провадження: пенсійними фондами, страховими організаціями або банківськими установами. Не залишені поза увагою авторів підручника й питання оподаткування пенсійної діяльності та успадкування пенсійних активів. Особливо висвітлено питання про можливість розроблення недержавним пен-

сійним фондом пенсійних схем для юридичних осіб. Мова йде про накопичення у фондів, коли внески здійснюються підприємством на користь своїх працівників.

Наукове, навчальне та практичне значення підручника «Пенсійна система» за редакцією В. І. Грушка та Ю. І. Скулиш полягає у формуванні цілісної картини правової природи пенсійної системи, особливостей функціонування систем пенсійного забезпечення та пенсійного страхування у світлі виконання державою функції соціального захисту, в окресленні тенденцій і перспектив розвитку пенсійного забезпечення.

Слід відзначити належний науковий рівень підручника, поєднаний з доступністю викладення матеріалу. Розкриття змісту пенсійного страхування, правового регулювання діяльності недержавних пенсійних фондів, управління активами останніх та інвестування пенсійних резервів сприятиме отримання студентом не просто сукупності інформації, а системи взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих знань.

Ще однією позитивною рисою рецензованої праці є наведення після кожної глави питань для самоперевірки, що, безумовно, сприятиме полегшенню підготовки студентів до практичних занять, складання заліків та іспитів, підвищить рівень засвоєння матеріалу.

Заслужовує на увагу список рекомендованої у підручнику літератури, в тому числі, подання окремо переліку законодавчих актів, монографій, підручників, навчальних посібників, наукових статей, посилань на інформаційні джерела. Таке групування рекомендованих джерел сприятиме покращенню інформаційно-пошукових навичок, формуванню системних знань у студентів.

Розміщення в кінці підручника додатків стане у нагоді для закріплення вивченого матеріалу та застосування на практиці отриманих знань.

Підручник буде корисним студентам і слухачам вищих навчальних закладів, у яких вивчаються дисципліни, дотичні до проблематики пенсійної системи, в тому числі, з фінансів і кредиту, права соціального забезпечення і пенсійного права, окремі спецкурси та практикуми з відповідних тем, а також для викладачів, аспірантів, практичних працівників і всіх, хто цікавиться питаннями пенсійної системи.